

**UPPHANDLINGS
DIALOG
DALARNA**

**EUROPEISKA
UNIONEN**
Europeiska
regionala
utvecklingsfonden

En dalamodell för socialt ansvarsfull upphandling

En rekommendation från Upphandlingsdialog Dalarna 2019

Foton från Mostphotos.

En dala modell för socialt ansvarsfull upphandling finns att ladda ner digitalt från www.upphandlingsdialogdalarna.se.

Utgiven 201905

Innehåll

Förord.....	4
Upphandling med social hänsyn	5
Varför ska vi upphandla med social hänsyn?.....	5
Vad säger lagen?.....	6
Exempel från Dalarna för att ställa- och arbeta med sociala krav	7
Socialt ansvarsfull upphandling, Upphandlingsmyndigheten	10
Nationella Upphandlingsstrategin	11
UDD:s rekommendation gällande socialt ansvarsfull upphandling	12
Bakgrund till En dalamodell för socialt ansvarsfull upphandling	14
Läs mer om socialt ansvarsfull upphandling	15
Arbetsgruppen för Upphandlingsdialog Dalarna 2018-2020	16

Förord

Under de senaste åren har Upphandlingsdialog Dalarna (UDD) arbetat för att vara en samlande kraft i Dalarna och lyfta upp de olika nationella och regionala policys som beskriver vad politiken vill och kan åstadkomma med hjälp av upphandling kring social hållbarhet och samtidigt vara ett verktyg för regional och lokal utveckling. UDD har vid ett flertal tillfällen genomfört seminarier som rör upphandling med social hållbarhet, sociala hänsyn och reserverade kontrakt. I det arbetet har vi också utgått från den Nationella upphandlingsstrategin, som bland annat säger:

”Krav på sociala hänsyn bör ställas när det är möjligt och lämpligt. Det kan handla om att främja möjlighet till anställning för särskilt utsatta grupper, säkerställa goda arbetsvillkor, lika möjligheter för kvinnor och män samt se till att varor och tjänster är tillgängliga för alla oavsett ålder eller funktionsvariation.”

I Dalarna finns en rad upphandlande organisationer som har kommit långt i arbetet med sociala krav, vilket har fått positiv uppmärksamhet även på regeringsnivå. En av de viktigaste anledningarna till framgångarna är att politikens strategiska roll har fungerat, vilket gett upphandlare/inköpare utrymme att arbeta konsekvent med frågorna och att utveckla samarbete och dialog med verksamheter, leverantörer och brukare.

Vår erfarenhet och kunskap inom Upphandlingsdialog Dalarna är att det krävs insatser i form av information och ökad kunskap till förvaltningarna, inköpare och andra relevanta nyckelpersoner inom beställarprocessen kring upphandling med sociala hänsyn och reserverade kontrakt. Vidare att man får kunskap om sociala företag, deras syfte och verksamhet.

Kerstin Angberg Morgården,
projektledare, Upphandlingsdialog Dalarna

Upphandling med social hänsyn

Intresset är stort bland politiker och beställarenheter kring vad man kan göra inom lagen om offentlig upphandling (LOU). I denna rekommendation beskriver vi vad socialt ansvarsfull upphandling ger för möjligheter för upphandlande organisationer, med fokus på vilka effekter vi kan uppnå på följande områden, definierade av EU-kommissionen:

- anställnings- och sysselsättningsmöjligheter
- anständigt arbete
- arbetsvillkor som uppfyller arbetstagarnas rättigheter
- social integration
- lika möjligheter
- tillgänglighet för alla
- hänsyn till hållbarhetskriterier
- frågor om etisk handel och CSR¹

Varför ska vi upphandla med social hänsyn?

På politisk nivå, inom EU och nationellt i Sverige, betraktas offentlig upphandling som ett av flera möjliga verktyg för att uppnå olika mål i samhället. Det kan vara miljömässiga, sociala eller andra samhällspolitiska mål. Ett viktigt syfte med de EU-direktiv som reglerar den offentliga upphandlingen är att nyttja upphandlingen som ett sätt att effektivt använda skattemedel och samtidigt bidra till att nå flera samhällsliga mål.

Här följer några exempel på mål som kan uppnås från ett kommun- och regionperspektiv:

- erbjuda sysselsättning till personer som behöver extra hjälp att komma in på arbetsmarknaden i form av anställning, praktik, utbildning, rehabilitering, med mera
- skapa nya jobb
- förbättra integrationen
- motverka utanförskap
- utveckla Arbetsintegrerande Sociala Företag (ASF)
- reserverade upphandlingar för sociala företag
- minska långvarigt ekonomiskt biståndsberoende
- öka jämställdheten
- säkerställa schyssta arbetsvillkor för de personer som ska utföra offentliga kontrakt
- bidra till ökad delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning
- ta hänsyn till rättvis handel

Uttalat vid konferensen BSI – Buying for Social Impact i Stockholm 2019 av Anna Lupi, Europeiska Kommissionen DG Growth angående EU:s syfte i det senaste upphandlingsdirektivet:

”Det senaste direktivets syfte var att skapa mer flexibilitet, sociala krav är inget tvång för medlemsländerna utan en option och möjlighet, som har implementerats på olika sätt i olika länder. De generella klausulerna ger ett mandat för initiativ då det gäller sociala krav.”

---

¹ CSR-Företagens samhällsansvar (CSR, Corporate Social Responsibility)

Vad säger lagen?

Den 1 januari 2017 infördes den nya lagen LOU Lag (2016:1145) om offentlig upphandling. Den berör flera områden inom social hållbar upphandling.

Reserverad upphandling

Enligt 4 kap. 18 § LOU har upphandlande myndigheter möjlighet att reservera upphandlingar till vissa leverantörer. Det är detta kapitel som påverkar arbetsintegrerande sociala företag mest.

Vid Europeiska kommissionens byrå för små och medelstora företag (EASME) tillsammans med direktoratet GROWTH konferens i Stockholm berättade två tjänstemän från Söderhamns kommun och tidigare Inköp Gävleborg följande:

"Söderhamn och Inköp Gävleborg tillhörde de allra första upphandlande organisationerna i Sverige som upphandlade reserverade kontrakt för sociala företag. Deras upphandling av fruktkorgar, vanns av det lilla sociala företaget Stenbacken. Just den upphandlingen var vad som behövdes för att få företaget ekonomiskt stabilt och de behöver inte längre få ekonomiska bidrag av kommunen för att kunna driva verksamheten. Med andra ord, reserverade kontrakt kan ibland leda till något mycket större."

Upphandlare ska överväga att dela upp kontrakt

Upphandlande myndigheter har en skyldighet att överväga att dela upp kontrakt i olika delkontrakt, enligt 4 kap. 13–16 § LOU. Om myndigheten inte delar upp kontraktet ska den kunna motivera varför. Dessutom kan den upphandlande myndigheten begränsa antalet delkontrakt som en aktör kan få, och därmed motverka att en stor aktör får alla delkontrakt på ett stort anbudsområde. Dessa regeländringar är positiva för alla småföretag, dit arbetsintegrerande sociala företag ofta hör. Detta ger småföretag större möjligheter att lämna anbud och att vinna kontrakt.

Upphandlare får kräva märkningar som bevis på uppfyllda krav

Upphandlande myndigheter får kräva vissa märkningar som bevis för att anbudsgivaren uppfyller vissa krav, till exempel särskilda certifikat eller intyg. Denna möjlighet har stärkts i lagstiftningen, 9 kap. 12–14 § LOU.

Vissa upphandlingar ska innehålla särskilda arbetsrättsliga villkor

Upphandlande myndigheter är skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal om det behövs, i upphandlingar över tröskelvärdena. Det är innebörden i LOU Lag (2016:1145) om offentlig upphandling LUF Lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, och LUK Lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner sedan 1 juni 2017.

Bestämmelserna innebär att upphandlande myndigheter och enheter i vissa fall är skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor. Om arbetet utförs i Sverige, där svensk rätt är tillämplig, ska de arbetsrättsliga villkoren avse lön, semester och arbetstid i nivå med ett centralt kollektivavtal. Om arbetet utförs i andra länder, där svensk rätt inte är tillämplig, ska de arbetsrättsliga villkoren fastställas i enlighet med ILO, Internationella arbetstagarorganisationens kärnkonventioner. På upphandlingsmyndigheten.se finns råd och information om hur praxis har utvecklats i Sverige.

Upphandlingsdialog Dalarna har tagit fram två egna utredningar om arbetsrättsliga villkor: Arbetsrättsliga villkor i upphandling och Hur kan man gå längre än LOU:s regler om arbetsrättsliga villkor? Som finns att ladda ner på upphandlingsdialogdalarna.se

Bestämmelse om välfärdstjänster i LOU

Från och med den 1 januari 2019 kom nya regler för upphandling av välfärdstjänster vars värde beräknas understiga 7,1 miljoner kronor. Bestämmelserna finns i 19 kapitlet 35–39 paragraferna i LOU och vilka tjänster det gäller finns i bilaga 2 a till lagen (2016:1145) om offentlig upphandling. En viktig förändring är att principerna för offentlig upphandling (som exempelvis likabehandling och öppenhet) bara behöver tillämpas om en upphandling av välfärdstjänster under tröskelvärdet bedöms ha ett bestämt gränsöverskridande intresse, det vill säga är intressant för leverantörer i andra EU-länder.

Reservera upphandling av vissa välfärdstjänster till vissa organisationer

Den 1 januari 2019 infördes en ny möjlighet att reservera upphandling av vissa välfärdstjänster till vissa organisationer förutsatt att de uppfyller särskilda krav. Se 19 kapitlet 6 a och 6 b paragraferna i LOU. De krav som ska vara uppfyllda är att organisationen ska återinvestera vinst. Dessutom ska lednings- och ägarstruktur vara grundad på personalens ägande eller aktivitet. Exempel på personalkooperativ som uppfyller dessa krav i Dalarna finns på asfidalarna.se.

Exempel från Dalarna för att ställa- och arbeta med sociala krav

Sysselsättningskrav, exempelvis i form av praktikplatser

Upphandlingscenter Falun Borlänge regionen (UHC) arbetar med sysselsättningskrav. I varje års upphandlingsplan kan de beställande kommunerna kryssa i om de vill ställa krav på sociala hänsyn. Sedan avgör referensgruppen för varje upphandling om det ska bli så, och på vilken nivå kraven i så fall ska ställas. Beroende på vad det är för upphandlingar så kan det ställas sysselsättningskrav som kontraktsvillkor på tre nivåer:

Nivå 1: Leverantören ska delta i en dialog om hur den kan arbeta för sociala hänsyn.

Nivå 2: Leverantören ska se över möjligheterna att erbjuda någon som står långt från arbetsmarknaden en anställning eller en praktikplats.

Nivå 3: Skarpt krav på sysselsättning. Leverantören ska erbjuda anställning eller praktik på 3–6 månader för minst en person som är långtidsarbetslös.

De flesta leverantörer väljer att erbjuda praktik. Arbetsmarknadsenheten i den beställande kommunen letar då upp lämpliga praktikanter, stöttar dem och följer upp hur det går. Om arbetsmarknadsenheten inte hittar någon praktikant får leverantören vänta. Alternativt kan praktiken gå genom arbetsförmedlingen, till exempel om leverantören finns på en annan ort. De lokala leverantörerna har dock gärna tagit emot stöd från kommunens arbetsmarknadsenhet.

Upphandlare på Upphandlingscenter Falun Borlänge regionen:

"Vi har inte en enda gång stött på någon leverantör som är emot sysselsättningskrav utan flera har snarare varit väldigt positiva, speciellt när de får en person hos sig som gör praktik och ser att det är en win-win situation."

Tjänsteman på AME i Säter:

"För oss på arbetsmarknadsenheten är Upphandlingscenters arbete med sociala krav extremt positivt. Vill man få ett avtal med offentlig sektor så får man som leverantör ställa upp på de krav som ingår. Det innebär att vi inte behöver göra "säljarbetet" för att övertyga ett företag att till exempel ta emot en praktikant. Så när UhC börjar få volym på de sociala kraven så kommer det att underlätta vårt arbete enormt mycket. Detta är strukturella krav som kommer att betyda mycket för oss och vi är väldigt glada för det arbete som medarbetarna på UhC lägger på detta och för det samarbete som vi har börjat utveckla."

Reserverade upphandlingar

UhC arbetar även med reserverade upphandlingar där man hittills genomfört sju stycken, bland annat gällande gardintvätt och leverans av fruktkorgar. Dessa upphandlingar har gått till Arbetsintegrerande sociala företag (ASF) och har stor betydelse för företagens verksamhet, affärsutveckling och bidrar samtidigt till individ- och samhällsnytta.

Arbetsrättsliga krav

I UhC:s upphandlingspolicy finns bland annat följande att läsa om sociala och etiska krav:

Kommunerna ska verka för att relevanta sociala och etiska krav ställs i varje upphandling. Om det vid marknadsanalysen framkommer att det finns en risk för brott mot de mänskliga rättigheterna ska etiska krav alltid ställas. Produkter och tjänster som levereras till kommunerna ska vara framställda under förhållanden som är förenliga med ILO:s, Internationella arbetsorganisationen, kärnkonventioner nr 29, 87, 98, 200, 205, 111, 138 och 182, FN:s barnkonvention, artikel 32, det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet och den arbetsrätt, inklusive lagstiftning om minimilön och det socialförsäkringsskydd som gäller i tillverkningslandet.

Borlänge kommun har tagit fram egna riktlinjer för socialt ansvarsfull upphandling. Som en del i detta finns mallar för t ex arbetsrättsliga villkor.

Arbetsintegrerande Sociala Företag (ASF)

ASF har utvecklats snabbt och i Dalarna finns för närvarande 16 företag som har cirka 200 anställda och 150 personer på rehabilitering eller arbetspraktik. Dessa företag omsätter närmare 35 miljoner kronor. I Sverige finns totalt cirka 400 företag.

Ett ASF producerar och säljer varor och tjänster. Företaget ska vara fristående organisatoriskt från offentlig verksamhet och inte ägas av en kommun eller annan offentligt ägd organisation och har som övergripande syfte:

- att integrera människor med svårigheter att få arbete eller etablera sig i på arbetsmarknaden och/eller integreras i samhället.
- att göra medarbetare delaktiga genom ägande eller avtal, eller på annat dokumenterat sätt. Delaktighetskravet är en väsentlig del och skiljer ett ASF mot traditionella företag genom att medarbetarna aktivt deltar och tar ansvar för sin egen och företagets utveckling.

- att i huvudsak återinvestera sina vinster i den egna verksamheten. Exempelvis, att fler kan anställas, att man kompetensutvecklar personalen, att man investerar i verksamheten för att stärka och skapa tillväxt i företaget.

Läs mer på www.asfidalarna.se och se exempel på företag i Dalarna.

Region Dalarna

Region Dalarna arbetar sedan flera år aktivt med stöd åt ASF och har under 2019 fått ett nytt uppdrag inom detta område, i projektet "Socialt entreprenörskap i Dalarna 2019–2020" där man i samverkan med Coompanion Dalarna, Fornby Folkhögskola, Högskolan Dalarna och Samarkand2015 ska skapa en regional plattform för att utveckla och lyfta fram sociala entreprenörer och sociala företag. Dalarna behöver sociala entreprenörer för att möta de samhällsutmaningar som länet står inför när det gäller exempelvis omställning till en grön samhällsutveckling, ökad tillgång till kompetens och arbetskraft, en breddad arbetsmarknad som ett sätt att lösa utanförskap, utmaningarna med en åldrande befolkning, integration och inkludering av nyanlända, ökade skillnader i hälsa och ökad psykisk ohälsa bland ungdomar och vuxna.

Samverkansmodell

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn. Forum-idéburna organisationer med social inriktning, tog fram modellen 2010 för att möjliggöra problemlösning mellan sektorer, för ett hållbart samhälle. IOP har bland annat använts för att motverka mäns våld mot kvinnor, minska utsatthet hos EU-migranter och i etableringsarbetet med nyanlända.

IOP fungerar bäst när:

- Verksamheten sker på initiativ av den idéburna organisationen.
- Verksamheten är ett led i att förverkliga ett politiskt program eller plan, där de idéburna organisationerna särskilt nämns.
- Verksamheten inte kan ses som en del av det normerade föreningsbidraget.
- Bägge parterna är med och finansierar verksamheten (via pengar eller andra insatser).
- Verksamheten inte detaljregleras från kommunen.
- Verksamheten avses att drivas under en längre tid.

I dag vet vi inte hur många IOP som finns i Sverige eller i Dalarna, eftersom det inte finns någon rapporteringsskyldighet. Ett antal IOP finns uppräknade på socialforum.se.

Dialog

Dialog är inte något specifikt för sociala krav utan kan användas i alla upphandlingssammanhang. Däremot är den helt nödvändig när det gäller just sociala krav. Detta för att utveckla samarbetet mellan politiker, upphandlare, verksamheter, leverantörer/sociala företag och externa samarbetspartners som arbetsmarknadsenheterna. Det är också viktigt att föra dialog kring smarta metodval avseende hur sociala krav bör ställas.

Politisk ledning och styrning

Det är oerhört viktigt att den politiska ledningen ser upphandling som ett strategiskt verktyg och att det finns en vilja att jobba med sociala aspekter i upphandling. Det kan ta uttryck i att man tar fram en upphandlingspolicy och riktlinjer för offentlig upphandling som konkretiserar policyn. För att få igång

upphandlingar med sociala hänsyn så kan mål sättas och styrdokument kompletteras för att ge ledningen i förvaltningen stöd i arbetet med att införa sociala krav.

Lokala plattformar

Region Dalarna har i sina projekt arbetat för att skapa lokala plattformar i några kommuner i Dalarna för att ge hjälp och stöd för upphandling med sociala hänsyn och reserverade kontrakt. Plattformen har varit en mötesplats mellan beställare och sociala företag där man för en dialog om kommande upphandlingar samt hur och vad de sociala företagen kan leverera. Detta kan vara en bra metod för att få igång och våga prova och testa upphandlingar med sociala företag och den idéburna sektorn.

Vad gör staten?

Från statens sida, via Tillväxtverket, satsas 60 miljoner för att stödja utvecklingen av socialt entreprenörskap och sociala företag under åren 2018–2020. En viktig del är att stimulera tillväxten och stärka utvecklingen samt att öka kunskapen om sociala entreprenörer och sociala företag så att fler offentliga aktörer samarbetar med och köper tjänster av de sociala företagen, utifrån behov och efterfrågan.

Vad görs i Dalarna

Coompanion Dalarna har sedan 2008 aktivt arbetat med information, rådgivning och utbildning för att främja och stödja nystartande ASF och att öka kunskapen hos olika aktörer.

I Dalarna finns ett nätverk av ASF för att gemensamt stärka sin kompetens, dela erfarenheter och utveckla nya affärskoncept. Kunskap om upphandling är en mycket viktig del för sociala företag för att kunna ingå affärsavtal med offentliga verksamheter. Upphandling med krav på social hållbarhet är en avgörande fråga att lyfta i sammanhanget.

Socialt ansvarsfull upphandling, Upphandlingsmyndigheten

Socialt ansvarsfull upphandling är ett brett begrepp och kan omfatta olika aspekter. På Upphandlingsmyndighetens hemsida står följande om vad en socialt ansvarsfull upphandling bland annat omfattar:

- **Arbetsrättsliga villkor**
som innebär att upphandlande myndigheter inkluderar villkor i upphandlingen som syftar till att säkerställa att leverantören erbjuder skäliga arbetsvillkor till arbetstagarna vid utförandet av kontraktet. Att ställa arbetsrättsliga villkor är i vissa fall obligatoriskt.
- **Arbetsmiljö**
som innebär att upphandlande myndigheter vid upphandling säkerställer att leverantören har ett väl fungerande arbetsmiljöarbete.
- **Sysselsättningsmöjligheter**
som innebär att upphandlande myndigheter i samband med upphandlingen vidtar åtgärder som syftar till att bidra till ökad sysselsättning.
- **Främjande av lika rättigheter och möjligheter**
som innebär att upphandlande myndigheter genom upphandling exempelvis bidrar till att nå olika jämställdhetspolitiska mål och ökad medvetenhet och efterlevnad av diskrimineringslagen.
- **Tillgänglighet**
som innebär att upphandlande myndigheter bidrar till att öka delaktigheten i samhället för

alla, oavsett funktionsförmåga. Att vid upphandling säkerställa tillgänglighet är obligatoriskt om det som ska upphandlas ska användas av fysiska personer.

- **Rättvis handel**
som är ett internationellt handelssamarbete, har uppmärksammats inom EU där dess betydelse för global utveckling och fattigdomsbekämpning har lyfts fram på olika sätt, bland annat i samband med offentlig upphandling.

Nationella Upphandlingsstrategin

Regeringen tog under år 2017 fram den Nationella upphandlingsstrategin. Den innehåller sju inriktningsområden för utveckling av den upphandlande myndigheten.

1. Offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär.
2. Effektiva offentliga inköp.
3. En mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens.
4. En rättssäker offentlig upphandling.
5. En offentlig upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar.
6. En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling.
7. Offentlig upphandling som bidrar till ett socialt hållbart samhälle.

Rekommendation från UDD gällande socialt ansvarsfull upphandling

Rekommendationen bygger på erfarenheter från våra seminarier, rådslag samt från dialoger med kommuner och företag.

Rättsliga förutsättningar

EU:s upphandlingsdirektiv (2014/24/EU) betonar mer än tidigare direktiv den offentliga upphandlingen som ett verktyg för hållbar utveckling. Sociala krav är dock inget tvång för medlemsländerna utan en möjlighet att forma en nationell lagstiftning. I Sverige har vi valt att i LOU ha en rad bestämmelser som uppmuntrar till att ställa sociala krav. Hänvisningar till dem finns på tidigare sidor i denna skrift. I ett par fall är inte rättsläget glasklart. Det gäller dels samverkansformen IOP och dels de arbetsrättsliga kraven, där en nationell praxis successivt arbetas fram. Se även skrifterna som UDD tagit fram: Arbetsrättsliga villkor i upphandling och Hur kan man gå längre än LOU:s regler om arbetsrättsliga villkor?

Möjligt och lämpligt

I den nationella upphandlingsstrategin står att: Krav på sociala hänsyn bör ställas när det är möjligt och lämpligt.

Att upphandla strategiskt innebär att bedöma i vilka upphandlingar olika sociala krav är lämpliga, exempelvis sysselsättningskrav eller arbetsrättsliga krav. Överväg hur kraven ställs så att inte lokala mindre företag exkluderas eller upplever sig diskriminerade. Målet är att så många mindre företag som möjligt ska kunna delta i upphandlingar, för att främja lokal och regional tillväxt.

Politisk vilja

Den politiska ledningens aktiva vilja att utveckla upphandling med sociala krav är helt avgörande för resultatet. Här behövs både policys och riktlinjer som konkretiserar upphandlarnas uppdrag, och ett tydligt mandat till dem som ska utföra uppdraget. Det behövs dessutom utbildningsinsatser och informationsspridning för både beställare, upphandlare och leverantörer.

Var tydlig med syfte

När man formar en upphandling med sysselsättningskrav, en reserverad upphandling eller en upphandling med andra sociala krav är det viktigt att vara tydlig med vilka effekter man vill uppnå genom upphandlingen. Vill ni utveckla arbetsmarknaden för personer som står långt ifrån den, stödja personer med funktionsnedsättning, utveckla de arbetsintegrerande sociala företagen eller bara söka specifika tjänster eller produkter?

Använd befintlig kompetens i Dalarna

I Dalarna finns gott om kompetens och erfarenhet att ta vara på för de organisationer som vill arbeta med sociala krav i upphandlingar. Coompanion Dalarna och Region Dalarna kan ge aktivt stöd i arbetet och Upphandlingscenter Falun Borlänge regionen har erfarenheter att få ta del av. Om det behövs särskilda utbildnings- eller informationsinsatser kan UDD vara med och samordna sådana.

Rekommendation från UDD gällande socialt ansvarsfull upphandling

Informera leverantörerna om kraven

Det är viktigt att både informera och ha dialog i förväg med näringslivet om hur upphandlingen ska utformas och vilka effekter den ska uppnå. Enligt Tillväxtverket får man varken färre anbud eller blir överprövad på grund av sociala krav i upphandlingar.

Ange vilka som får lämna anbud

I en reserverad upphandling ska det framgå i upphandlingsdokumenten vilken typ av företag som upphandlingen är reserverad för.

Ett aktivt samarbete

Olika typer av sysselsättningskrav är vanliga i upphandlingar och erfarenheter både från Dalarna och andra län visar att de skapar en tydlig nytta och ofta leder vidare till varaktiga anställningar. Kraven kan antingen ställas i dialog med leverantörer eller som skarpa krav. Erfarenheterna visar också att leverantörer nästan alltid är positiva till sådana krav, samtidigt som de är till stor nytta och underlättar arbetet för de lokala arbetsmarknadsenheterna. Ett aktivt samarbete med kommunernas arbetsmarknadsenheter är därför också en viktig del i upphandlingarna.

Underlätta för sociala företag i upphandlingsprocessen.

Förutom att reservera upphandlingar för en viss typ av företag, följer här ytterligare några exempel på hur anbudsprocessen kan underlättas:

- använd ett enkelt språk i upphandlingsdokumenten
- erbjud mer information och dialog än man vanligtvis gör
- guida/utbilda företagen i hur de elektroniska upphandlingssystemen fungerar
- ge möjlighet att lämna anbud på små volymer

Sociala företag som underleverantörer

En leverantör kan uppfylla kraven på sociala hänsyn genom att anlita ett socialt företag som underleverantör, istället för att själv anställa personer som står långt från arbetsmarknaden. Det sociala företaget skulle då få underleverantörskontrakt inom huvudleverantörens uppdrag.

Bakgrund till En dalamodell för socialt ansvarsfull upphandling

EU:s senaste LOU-direktiv (2014/24/EU) betonar mer än tidigare direktiv, den offentliga upphandlingen som ett verktyg för hållbar utveckling. Särskilt den sociala dimensionen är framträdande. Begreppet hållbarhet fick internationell spridning i samband med FN-rapporten, Vår gemensamma framtid (1987), den så kallade Brundtlandrapporten. Hållbarheten gäller tre olika dimensioner:

- **Social hållbarhet**
som handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls.
- **Miljömässig hållbarhet**
som handlar om att hushålla med naturresurser för människor och andra organismer, utan att skada miljötillstånd på lång sikt.
- **Ekonomisk hållbarhet**
som handlar om att motverka fattigdom och att alla ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov i relation till jordklotets ändliga resurser, det vill säga en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten.

Grunden i UDD:s verksamhet bygger på lika möjligheter för stora och små företag, för kvinnors och mäns företagande, för svenskfödda och utlandsfödda, för företag på landsbygd och i tätort. Om fler mindre företag levererar till offentliga myndigheter stärks det lokala och regionala näringslivet och bidrar i förlängningen till en levande landsbygd.

UDD har under åren arrangerat aktiviteter i form av seminarier riktade till upphandlare och politiker, utbildningsinsatser för leverantörer och utveckling av modeller där vi sett att det finns en önskan att få mer kunskap om socialt ansvarsfull upphandling.

I Dalarna finns relativt många sociala företag som visat sig vara leverantörer som väl stämmer överens med politikens mål, med upphandling som ett verktyg för regional- och lokal utveckling, och då framför allt när det gäller att bredda och utveckla arbetsmarknaden.

UDD bidrar med den kompetensutveckling som behövs både hos företag och offentliga myndigheter för att minska glappet mellan vision och verklighet.

Läs mer om socialt ansvarsfull upphandling

Upphandlingsmyndigheten

www.upphandlingsmyndigheten.se

Coompanion Dalarna

dalarna.companion.se

Region Dalarna

www.regiondalarna.se/plus/regional-utveckling/pagaende-projekt/arbetsintegrerande-sociala-foretag/

FORUM Idéburna organisationer med social inriktning

www.socialforum.se

ASF i Dalarna

<http://asfidalarna.se>

Förteckning över arbetsintegrerande sociala företag i Sverige

<https://sofisam.se>

Publikationer från Tillväxtverket

Nya grepp i upphandling, Eva Ternegren rapport 0244

Sociala hänsyn och reserverad upphandling, Eva Ternegren rapport 0243

<https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer.html>

Nya regler för upphandling av välfärdstjänster 2019

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/vard-och-omsorg/regler-for-upphandling-av-valfardstjanster>

Social hänsyn – exempel från Göteborgs stad

https://socialhansyn.se/kommunikation_trashed/goda-exempel

Den smarta upphandlingen. Möjligheter för dig som är politiker eller förtroendevald.

<http://www.upphandlingsdialogdalarna.se/sv/publikationer>

Arbetsgruppen för Upphandlingsdialog Dalarna 2018–2020

Länsstyrelsen Dalarna, Kerstin Angberg Morgården, Irené Svedjelöv

Upphandlingscenter Falun Borlänge regionen, Anders Karlin

Coompanion Dalarna, Bengt Sundgren

Region Dalarna, Joel Valtanen, Magnus Höög

Företagarna Dalarna, Karin Ringsby

Lantbrukarnas Riksförbund, Pirjo Gustafsson

Bergslagsgruppen AB, Ronny Svensson

Samarbetspartners

On Line Förlag AB, Gunnar Lyckhage

Dalarna Business, Stefan Wirgell, Malin Croner

Dalarna Science Park, Erika Hinz

Läs mer om oss

www.upphandlingsdialogdalarna.se/om-oss

facebook.com/upphandlingsdialogdalarna

EUROPEISKA
UNIONEN
Europeiska
regionala
utvecklingsfonden